

Sándor Petőfi – adiutant gen. Józefa Bema pozdrawia nacierającą z odsieczą dywizję hordewców pułkownika hr. G. Bethlena.
Wym. 253 x 185 cm. Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie.

Cenne, bezcenne/ utracone

Rada redakcyjna
Sławomir Adamczyk, Monika Kuhnke,
Jacek Miler, Piotr Ogrodzki,
Urszula Paszkiewicz, Anna Różycka

Redaktor naczelny
Barbara Kobielska

oprac. graficzne i DTP
Karvázy ©

korekta
Krystyna Juriewicz

Ósrodek Ochrony i Konserwacji Zabytków
00-461 Warszawa, Al. Ujazdowskie 6
tel./fax 621 04 45; tel. 628 22 85

Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Polskiego
Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą
00-071 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17
tel./fax 826 30 59

wydawca **pagina** sp. z o.o.
02-878 Warszawa, ul. Gajdy 38a

Zamówienia na egzemplarze prosimy kierować
pod adresem redakcji

3

Ze zbiorów księcia Janusza Radziwiłła

Monika Kuhnke

6

Katalog strat wojennych (1939-1945)

Monika Kuhnke

7

Jak została okradziona Jasna Góra

Piotr Ogrodzki

8

Katalog strat

Monika Barwik

13

Dzieje „Panoramy Siedmiogrodzkiej” 1897-1997

Alicja Majcher-Węgrzynek

17

Listy

W sprawie św. Wojciecha

18

Biżuteria patriotyczna

Agnieszka Kasprzak-Miler

20

Kościół w Żółtkwi

Jacek Miler

23

Kopia weneckiego pomnika Colleonego

Krzysztof Lesiak**Janusz Mróz**

24

Krajobraz z kapliczką

Jerzy Szałygin

26

Popyt na impresjonistów

Piotr Ogrodzki

Ze zbiorów księcia Janusza Radziwiłła

1

Położony niedaleko Warszawy pałac w Nieborowie, wzniesiony w ostatnich latach XVII w., w swej trzechsetletniej historii wielokrotnie zmieniał właściciela. Jednak najdłużej, bo przez ponad 150 lat stanowił własność książąt Radziwiłłów.

Budowę pałacu, według planów architekta Tymana z Gameren, rozpoczął w 1695 r. kardynał Michał Stefan Radziejowski. Przez następne dziesięciolecia dobra nieborowskie należały m.in. do Towiańskich, Lubomirskich, Ogińskich, by w 1774 r. przejść w posiadanie Michała Hieronima Radziwiłła i Heleny z Przeździeckich. Nowi właściciele szybko przystąpili do przebudowy pałacu, angażując do tych prac Szymona Bogumiła Zuga. Jak pisze Włodzimierz Piwkowski, w tym okresie „zgrupowana została galeria obrazów, kolekcja rzeźb antycznych (m.in. słynna „Głowa Niobe”), sprowadzone zostały liczne meble angielskie, dużo porcelany europejskiej, wiele srebra dekoracyjnego i użytkowego, zbiór odlewów gemm starożytnych i zbiory numizmatyczne. Powstała wspaniała biblioteka, licząca ponad 6000 dzieł, zbiory rycin i kartografii, znalazły się tu także dwa unikalne globusy weneckie Coronellogo z XVII wieku pochodzące z Wersalu. Sprowadzona została z Drezna słynna pomarańczarnia królewska. Następne lata nie były pomyślne zarówno dla pałacu, jak i zgromadzonych w nim zbiorów. Klęski narodowe, pociągające za sobą znaczne spustoszenia oraz nie najszcześniejsze działania kolejnego właściciela Nieborowa Zygmunta Radziwiłła (który m.in. sprzedał w Paryżu większą część pałacowego księgozbioru, głównie druki obce), doprowadziły do upadku kolekcji. Dopiero energiczna działalność Michała Piotra Radziwiłła przyczyniła się do odrodzenia rezydencji. Do prac nowy właściciel zatrudnił m.in. Leandra Marconiego. Zmieniono wystrój kilku pomieszczeń, m.in. Sieni Głównej, Czerwonego Salonu i Małej Jadalni, zamówiono nowe komplety mebli. Warto przypomnieć, że w roku 1881 Michał Piotr Radziwiłł założył w Nieborowie własną manufakturę ceramiki.

Po bezpotomnej śmierci Michała Piotra w 1906 roku dobra nieborowskie objął Janusz Radziwiłł, najmłodszy syn Ferdynanda, prawnuk namiestnika Wielkiego Księstwa Poznańskiego, Antoniego Radziwiłła. Nowy właściciel, z wykształcenia prawnik, był znanym politykiem konserwatywnym, jednym z przywódców Stronnictwa Prawicy Narodowej, oraz działaczem gospodarczym. W latach 1928-1935 był posłem z ramienia BBWR, a następnie senatorem. Przez wiele lat sprawował funkcję prezesa „Lewiatana”. Ponadto zasiadał w radach nadzorczych różnych konsorcjów i spółek akcyjnych.

Janusz Radziwiłł okazał się dobrym administratorem i gospodarzem otrzymanych majątków (ordynacja ołycka, klucz szpanow-